

Latvijas Republikas aizsardzības koncepcija

Apstiprināta ar Nacionālās drošības padomes 1995. gada 22. maija lēmumu.
Pamatā akceptēta Ministru kabineta 1995. gada 13. jūnija sēdē,
uzdodot Aizsardzības ministrijai sagatavot
koncepcijas realizēšanai nepieciešamos tiesību aktu projektus

ievads

Latvijas militārās aizsardzības nepieciešamība

Šķiet it kā bezcerīgi mazai valstij ar ierobežotu militāru potenciālu pretoties militāri daudz spēcīgākam agresoram. Tomēr latviešu tauta nav spējīga pārdzīvot ārvalsts okupāciju. Ja latviešu tauta ar visiem iespējamiem līdzekļiem neaizstāvēsies pret agresiju, Latvija tiks okupēta, un latvieši īsā laikā beigs eksistēt kā nācija. Valsts aizsardzība ar militāriem līdzekļiem var prasīt lielus cilvēku upurus, bet Latvijai nav citas izejas, ja tā vēlas pastāvēt kā neatkarīga valsts.

Dokumenti, kas saistīti ar valsts aizsardzību

Latvijas Republikas likumi:

Par valsts aizsardzību.

Par Aizsardzības spēkiem.

Par Latvijas Republikas Zemessardzi.

Par Latvijas Republikas obligāto valsts dienestu.

Latvijas Nacionālo bruņoto spēku piedalīšanās starptautiskajās operācijās

Citi tiesiskie akti:

Latvijas Republikas drošības koncepcija.

Latvijas Republikas ārpolitikas koncepcija.

Valsts apdraudējuma analīze.

Valsts potenciālo militāro draudu analīze.

Papilddokumenti:

Nacionālo bruņoto spēku attīstības plāns.

Aizsardzības ministrijas budžeta projekts.

Aizsardzības ministrijas perspektīvais materiāltehniskā nodrošinājuma iegādes plāns.

Finansiālie ierobežojumi un pieņēmumi

Ņemot vērā valsts budžeta noslogojumu, ievērojami izdevumi aizsardzības jomā pašreiz netiek uzskatīti par attaisnojamiem. Tādēļ ir jāatrod kompromiss starp militāri politisko situāciju, kas nosaka valsts apdraudētību, un valsts iespējām. Tagadējais budžeta iedalījums ir ierobežots un kavē NBS attīstību. Lai nodrošinātu nepieciešamo NBS attīstību, jāpieņem, ka:

- tiks atrasti nepieciešamie budžeta līdzekļi, kas iespējams, apvienojot mērķtiecīgāku esošo līdzekļu izlietošanu ar valsts aizsardzībai atvēlēto līdzekļu reālu palielināšanu. Spēku struktūru attīstības plāna ieviešanas ātrums un secīga to izveide ir atkarīgi no valsts aizsardzībai atvēlētajiem budžeta līdzekļiem.

- Latvijas aizsardzības budžets % no valsts kopprodukta nepārsniegs Rietumeiropas valstu aizsardzības budžetus.

Sabiedriskie ierobežojumi

Pašlaik NBS būtiskai attīstībai trūkst sabiedriskā un politiskā atbalsta, jo ievērojamai iedzīvotāju daļai dienests Latvijas NBS joprojām atgādina dienestu PSRS Bruņotajos spēkos un Latvijas militāro okupāciju. Nav arī vienprātības par to, kādam jābūt Latvijas drošības stāvoklim, lai gan valsts aizsardzība tiek uzskatīta par svarīgu. Viss tas atspoguļojas jauniešu

nostājā pret obligāto valsts dienestu un brīvprātīgu iestāšanos militārajā dienestā. Aizsardzības ministrijai:

- jāizvērš debates par aizsardzības jautājumiem masu medijos;
- jāizskaidro, kādēļ ir nepieciešama bruņota pretestība agresijai;
- jāpierāda, ka bruņota pretestība ir iespējama un nepieciešama;
- jāpanāk, lai sabiedrība mainītu savus uzskatus par Latvijas NBS un dienestu tajos.

Mērķis

Šī dokumenta mērķis ir efektīvas aizsardzības sistēmas izveidošana un Latvijas aizsardzības politikas un tai atbilstošu Nacionālo bruņoto spēku struktūru noteikšana, lai radītu pamatu Nacionālo bruņoto spēku attīstības, finansu un operatīvo plānu izstrādei.

Ierobežojums.

Izstrādājot dokumentu, tiek ņemti vērā tikai potenciālie iekšējie un ārējie militārie draudi pret valsts iekārtu, t.i., organizēta bruņota spēka lietošana ar politiskiem mērķiem.

Baltijas reģiona drošība

Latvijas drošība nav atdalāma no Baltijas drošības kopumā. To uzsver Baltijas Ministru padomes darbība Baltijas valstu drošības un aizsardzības problēmu risināšanas koordinācijā. Drauds pret vienu Baltijas valsti apdraud visas.

Izveidojoties krīzes situācijai vienā no Baltijas valstīm, paredzams spiediens pret pārējām divām valstīm, lai novērstu saskaņotu Baltijas valstu darbību. Tomēr visu trīs Baltijas valstu interesēs ir rīkoties saskaņoti. Saskaņotai militārai rīcībai jāveicina šī sadarbība. No tīri militāra viedokļa lūkojoties, vienīgi kopā Baltijas valstis spēs pretoties agresijai.

Baltijas valstu (Nacionālās) Aizsardzības ministrijām:

- jāizstrādā vienotas Nacionālās drošības un aizsardzības koncepcijas;
- jānodrošina cieša sadarbība starp bruņoto spēku štābiem;
- jāveido ieroču un sakaru sistēmas, kas spējīgas darboties kopā;
- jānodrošina saskaņota rīcība robežu, teritorijas, jūras ekonomiskās zonas un gaisa telpas kontrolē;
- jānodrošina līdzīgas militāras apmācības;
- jāveido kopējas vienības, kāda, piemēram, ir BALTBAT.

Militāro uzdevumu analīze

Latvijas drošības stāvokli nosaka kopums, kurā ietilpst militārais spēks, Rietumu ekonomiskā klātbūtne un starptautiskās saistības, kurās jāuzsver Latvijas piederība Eiropas tautu saimei. Šī stāvokļa militārie elementi dalāmi divās uzdevumu grupās: tie uzdevumi, kas attiecas uz miera laiku, un tie, kas NBS jāpilda kara stāvoklī. Kā pamatprincips jāuzsver, ka Latvijas politiskā un militārā rīcība nekādos apstākļos nedrīkst radīt pakļaušanās iespaidu.

Valsts un iedzīvotāju aizsardzība miera laikā

NBS miera laika uzdevumi (M) ir:

M1:

Piedalīties atvairīšanas faktora radīšanā, parādot NBS apņēmību un spējas aizsargāt visu Latvijas teritoriju:

- uzturēt mazu un labi apmācītu ātrās reaģēšanas spēku, kas spēj pretoties negaidītam uzbrukumam vai bruņotai robežu pāriešanai;
- veikt attiecīgās apmācības;
- veikt izlūkošanas uzdevumus;
- apliecināt gatavību mobilizēties;
- gatavoties saņemt papildspēkus, sadarbojoties atbalstīt tās draudzīgās valstis

un/vai organizācijas, kas sūtītu papildspēkus;

- sargāt un nodrošināt militārus objektus.

M2:

Sargāt Latvijas robežu, teritoriju, jūras akvatoriju un gaisa telpu:

- nodrošināt Latvijas sauszemes teritorijas neaizskaramību;
- nodrošināt Latvijas jūras akvatorijas un gaisa telpas neaizskaramību;
- veikt novērošanu sadarbībā ar civilām iestādēm un draudzīgām valstīm;
- konstatēt tīšu Latvijas robežas, teritorijas, jūras akvatorijas un gaisa telpas aizskaršanu un reaģēt uz to.

M3:

Likumā noteiktajā kārtībā atbalstīt civilo varu krīzes pārvarēšanā:

- novērst vardarbīgu likumīgās valdības gāšanu un Satversmē noteiktās valsts iekārtas maiņu;
- būt gataviem izmantot NBS kā krīzes pārvarēšanas līdzekli;
- apgūt prasmi incidentu ierobežošanā;
- palīdzēt novērst stāvokļa pasliktināšanos;
- reaģēt uz lūgumiem pēc palīdzības terorisma apkarošanā.

M4:

Atbalstīt Latvijas plašākās drošības intereses, piedaloties starptautiskās aktivitātēs:

- piedalīties miera uzturēšanas un humānās palīdzības operācijās ANO vai EDSO ietvaros;
- kopīgi ar pārējām Baltijas valstīm atbalstīt starptautisku drošību ar BALTBAT palīdzību;
- maksimāli piedalīties NATO programmā "Partnerattiecības mieram".

M5:

Uzņemt citus uzdevumus Latvijas valdības un iedzīvotāju interesēs:

- piedalīties civilās aizsardzības pasākumos, dabas katastrofu un lielu tehnoloģisku avāriju seku likvidēšanā;
- pildīt meklēšanas un glābšanas pasākumus, izmantojot jūras un gaisa spēku vienības;
- veikt NBS un valdības transporta uzdevumus;
- kopā ar civiliedzīvotājiem veikt ekoloģisko uzraudzību un aizsardzību;
- nodrošināt ar personālsastāvu goda sardzes un citas ceremonijas.

Valsts un iedzīvotāju aizsardzība kara laikā

NBS kara laika uzdevumi (K) ir:

K1:

Nekavējoties noteikt bruņotas agresijas faktu:

- sargāt visu robežu;
- ar bruņotu spēku pretoties jebkādam pārobežas uzbrukumam Latvijas Republikai.

K2:

Nosargāt izšķirīgi svarīgus objektus:

- tie nedaudzie objekti, kas Latvijai ir izšķirīgi svarīgi politisku vai praktisku iemeslu dēļ, neatlaidīgi jānosargā, cik ilgi vien iespējams.

K3:

Nekavējoties atmaksāt ienaidniekam par agresiju:

- aizstāvēt vai iznīcināt iebrukumam piemērotus objektus, tādus kā lidlauki un desantzonas;
- bloķēt, atsist un aizkavēt ienaidnieka kustību;
- cīnīties, kur uzbrucējam var sagādāt vislielākos zaudējumus ar vismazāko kaitējumu pašiem;
- izvairīties no izšķirīgām kaujām.

K4:

Ja uzbrukumu nav iespējams atvairīt, veikt ilgstošu, pārliecinošu pretestību:

- sadalīties mazās grupās un turpināt lokālu pretestību ar mazu vienību darbībām;
- mazajām vienībām jāspēj cīnīties patstāvīgi, izmantojot agresora vājības, pat tad, ja pavēlniecības struktūra nedarbojas;
- nepieļaut iebrucēja rīcības brīvību okupētajā teritorijā;
- piesaistīt pēc iespējas lielākus ienaidnieka spēkus;
- nepārtraukti radīt agresoram zaudējumus;
- nodrošināt ilgstošu organizētu un bruņotu pretestību.

K5:

Likumīgās valdības nodrošināšana:

- palīdzēt valdības svarīgāko sastāvdaļu izvietošanā un iespējamā evakuācijā;
- nodrošināt likumīgās valdības sakarus ar pilsoņiem, pasaules vadošajām personām un starptautisko presi;
- nosargāt likumīgo valdību.

Nepieciešamās militārās struktūras

Vispārēji

Pēc iespējas vienībām jāpilda vairāki uzdevumi. Visskaidrāk tas nosakāms vienībām, kuru miera un kara laika uzdevumi atšķiras. Sarakstā minētas NBS sastāvdaļas, kas nepieciešamas iepriekš noteikto uzdevumu veikšanai. Norādīti to galvenie pienākumi:

Viena mobilo strēlnieku brigāde (MSBr). (M1,M3,M4,M5,K2,K3.)

Zemessardze. (M1,M3,M5,K2,K3,K4.)

Jūras spēki. (Atsevišķa koncepcija.) (M2,M5,K1.)

Gaisa spēki. (Atsevišķa koncepcija.) (M2,M3,M4,M5,K1,K5.)

Speciālo uzdevumu vienība (SUV). (M3,M5,K4,K5.)

BALTBAT grupa [rota; bataljona štāba un atbalstelementi]. (M4.)

NBS štābs un Štāba bataljons. (M1,M2,M3,M4,M5,K1,K5.)

[Robežsargu brigāde (Rbr). (M1,M2,K1,K4)]

NBS komandsastāvs

NBS kopskaits un struktūra norāda, ka nebūtu vajadzīgs vairāk kā viens virspavēlnieks, Komandieris ģenerāļa (NATO 2*) pakāpē. Ir nepieciešams, lai būtu vairāki pretendenti uz Komandiera amatu.

Štāba uzdevumi

NBS štābs izpilda lielāko daļu no vadības funkcijām. Pakļautajiem štābiem, īpaši Jūras un Gaisa spēku štābiem, jābūt iespējami maziem un jānodarbojas vienīgi ar savas specialitātes jautājumiem. Štāba pamatfunkcijās nedrīkst būt dublēšanās. NBS sastāvdaļu apgādei jābūt

vienotai. Štāba bataljons vajadzīgs, lai atbalstītu NBS štāba darbību. Pašreiz tas izpilda arī goda sardžu pienākumus.

MSBr

Uzdevumu M3,K2 un K3 izpildīšanai visvairāk vajadzīgi viegli strēlnieku bataljoni. Ātrās reaģēšanas prasības nosaka, ka vienam bataljonam vienmēr jābūt labi apmācītam un pilnā kaujas gatavībā. Vienīgais veids, kā garantēt šādu kvalitāti un gatavību, ir komplektēt vienu bataljonu un tā atbalstelementus no pilnlaicīgiem, profesionāliem karavīriem. MSBr jāietver šādi elementi:

Štābs, kas spējīgs operatīvi darboties.

Viena profesionāla strēlnieku bataljona grupa.

Divi obligātā dienesta strēlnieku bataljoni.

Kaujas atbalsta un kaujas apgādes atbalsta vienība.

Ir nepieciešams uzturēt speciālistu prasmi un zināšanas specifiskās militārās funkcijās. Tas jā dara Kaujas atbalsta un kaujas apgādes atbalsta vienībā, kurai arī jāpiedalās speciālistu mācībās.

Personālsastāvs

Komplektēšanas politika

NBS sastāv no trim pamatelementiem: brīvprātīgiem profesionāliem (ierindas) karavīriem, obligātā dienesta karavīriem un brīvprātīgiem (ārrindas) zemessargiem. Klāt nāk arī civilpersonu atbalstelements. Nobeiguši pilnlaicīgo vai obligāto dienestu, karavīri kļūst par mobilizējamiem rezervistiem. Jāievēro savstarpējās aizstājamības princips starp dažādajiem elementiem. Piemēram, ierindas Zemessardzes un MSBr karavīriem jābūt spējīgiem vienam otru aizvietot, ņemot vērā piemērotību un kvalifikāciju. NBS jāievieš vienveidība - vienotas armijas koncepcija.

Pilnlaicīgi spēki un obligātais dienests

Kaut arī dažiem NBS uzdevumiem nepieciešami labi apmācīti, profesionāli karavīri, kas vienmēr ir augstā gatavības līmenī, daudziem citiem uzdevumiem ir vajadzīgas obligātā dienesta vienības, kurām tikpat svarīga loma Latvijas aizsardzībā. Obligāto dienestu beigušie kareivji iestājas Zemessardzē vai uzņemas rezervista atbildību. Tomēr šādiem elementiem jābūt ierindas profesionāļiem:

Vienai strēlnieku bataljona grupai.

SUV.

BALTBAT grupai.

Zemessardzes vadībai (ap 10%).

Virsniekiem, daļai instruktoru un speciālistiem citās vienībās (ap 50%).

Zemessardze

Zemessardzes ārrindas sastāvam jābūt tik lielam, cik valsts spēj atļauties un kādu iedzīvotāji, brīvprātīgi piesakoties, atbalsta.

Rezerves un mobilizācija

Karavīri, kas beiguši pilnlaicīgo vai obligāto dienestu, mobilizējami par rezervistiem vietējā Zemessardzes bataljonā. Galvenokārt mobilizācijai sagatavojami NBS apmācīti kareivji, lai attīstītu Latvijas militāro praksi un ētiku un nepaļautos uz bijušās Padomju armijas metodēm. Tas nozīmē, ka sākumā būs maz rezervistu, bet to skaits pieaugs kopā ar NBS spējām rezervistus apbruņot un apgādāt.

Ekipējums

Ieročiem jāatbilst NBS taktiskās doktrīnas vajadzībām: galvenokārt "sist un skriet" taktikai. Iegādes politika nākamajos piecos gados būs: turpināt izmantot padomju laika ieročus un aizpildīt trūkumus, bet darīt visu iespējamo, lai pielīdzinātos NATO standartiem elektroniskajos, īpaši sakaru, līdzekļos.

Kājnieku ieroči un bataljona līmeņa atbalstieroči

Sākumā lietojami padomju laika kājnieku ieroči, jo tie ir lētāki, pieejamāki un munīcija lētāka. Īpaši jāsaprāt:

Īsa attāluma viegli prettanku ieroči.

Vidējā attāluma vadāmi prettanku ieroči.

Zema līmeņa pretaviācijas ieroči: ložmetēji un raķetes.

Vieglie un vidējie mīnmetēji.

Munīcija.

Smagie ieroči

Smago ieroču vienības (piemēram, tanki un artilērija) ir pārāk komplicētas apmācībām, par dārgu aprūpei un neattaisnojami neaizsargātas pret militāri attīstītu, gaisā dominējošu pretinieku. Izņēmums varētu būt Čehijas Republikas dāvinātie 100 mm lielgabali, kurus varētu lietot kā prettanku vai krasta apsardzes ieročus.

Sakari

Viss iespējamais darāms, lai visas NBS sakaru sistēmas būtu spējīgas sadarboties ar pārējām Baltijas valstīm un ar NATO. Tikpat svarīgs ir valsts sakaru plāns krīzes pārvarēšanai un likumīgās valdības sakaru nodrošināšanai agresijas gadījumā.

Mobilitāte un bruņas

Sākumā MSBr mobilitāte nodrošināma, vienu pilnu bataljonu apgādājot ar nebruņotu riteņtransportu. Nākotnē ideāls būtu visu brigādi nodrošināt ar bruņotu riteņtransportu - ja finanses to pieļauj. Ievērojama šāda secība:

Vienu bataljonu nodrošināt ar nebruņotu transportu.

Izveidot vēl divus bataljonus.

Nodrošināt visus bataljonus ar bruņotu transportu.

Nodrošināt profesionālo bataljonu ar bruņotu riteņtransportu.

Nodrošināt visu brigādi ar bruņotu riteņtransportu.

Mobilitāte gaisā

Lai spētu ātri pārvietoties uz jebkuru Latvijas daļu, SUV un MSBr vajadzīga mobilitāte gaisā. Sākumā pietiek, ja spēj pārvietot vienu vadu pilnā kaujas gatavībā uz jebkuru Latvijas punktu īsā laikā.

Štati

Jauni štati sagatavojami, pamatojoties uz reālā, nevis iecerētā sastāva. Jāievieš vienveidība dažādo NBS vienību štatos vienkāršības un sadarbības labad. Cik iespējams, štatus jāsaprāt ar Igauniju un Lietuvu.

Informācijas drošība

Šķiet, ka pastāv pretruna starp operatīvās informācijas drošības prasībām un atklātību, kas vajadzīga, lai pārliecinātu potenciālo agresoru par gatavību pretoties. Šo pretrunu var atrisināt, lietojot direktīvu komandas stilu bez nevajadzīgiem sīkumiem un izmantojot elastību militārajā plānošanā.

Kopsavilkums un secinājumi

Šīs koncepcijas akceptēšana nozīmē, ka tiek pieņemts turpmākais:

- Vajadzīgie līdzekļi, lai nepieciešamās maiņas ieviestu, netiks piešķirti uzreiz. Spēku attīstības plāns kopā ar budžeta iedalījumu nosacīs ieviešanas gaitu.

- Baltijas valstu militārā sadarbība pakāpeniski kļūs tuvāka. BALTBAT prasīs nepārtrauktu atbalstu.

- Tiek atzīti NBS miera un kara uzdevumi.

- Tiek atzīta vienotas armijas koncepcija. Tajā NBS sastāv no:

Neliela profesionālā elementa.

Ierobežota obligātā dienesta.

Spēcīgas Zemessardzes.

Viegliem, mobiliem spēkiem bez smagiem ieročiem, bruņotiem ar padomju laika kājnieku ieročiem, bet lietojot sakaru sistēmu, kas nodrošina sadarbību ar NATO.

- Nākamie nepieciešamie darbi:

Spēku attīstības plāns.

Operatīvais aizsardzības plāns.

Budžeta izmaksu plāns pieciem gadiem.

Par Nacionālās drošības padomes
uzdevumiem un funkcijām,
kas izriet no valsts drošības iestāžu likuma

1. Izvērtē valsts drošības un iedzīvotāju aizsardzības stāvokli, iekšējo un ārējo apdraudējumu bīstamības pakāpi, nosaka iespējamās šo apdraudējumu novēršanas un neitralizācijas līdzekļus un metodes (8.1.pants).
2. Nosaka prioritāros valsts drošības iestāžu darbības galvenos virzienus un uzdevumus (8.2.pants).
3. Kontrolē valsts drošības iestāžu darbību un šo iestāžu galveno uzdevumu izpildi (8.3.pants).
4. Izskata un akceptē valsts drošības iestāžu iesniegtos priekšlikumus par to skaitlisko sastāvu, struktūru, amatu sarakstu, darba samaksu, nepieciešamajiem budžeta līdzekļiem (8.4.pants).
5. Noklausās valsts drošības iestāžu vadītāju ziņojumus un pārskatus, izskata šo iestāžu darbības pārbaudes rezultātus (8.5.pants).
6. Izskata valsts drošības iestāžu darbības pilnveidošanas jautājumus (8.6.pants).
7. Apstiprina SAB nolikumu (8.7.pants).
8. Iesniedz priekšlikumus Saeimai par SAB direktora iecelšanu amatā un atbrīvošanu no amata, kā arī apstiprina šī biroja kolēģijas locekļus (8.8.pants).
9. Apstiprina Valsts drošības iestāžu padomes nolikumu (pēc 12.2.panta)
10. SAB ir pakļauts Nacionālās drošības padomei (13.5.pants).
11. Uzdot SAB veikt valsts drošības iestāžu pārbaudes (pēc 13.7.10.panta).
12. Izskatīt valsts drošības iestāžu darbinieku sūdzības pret SAB direktoru gadījumos, kad tas pret šīm personām ierosinājis disciplinārlietas (pēc 13.8.panta).
13. Sniedz atļauju kriminālprocesu gadījumos informācijas izpaušanai, kas amatpersonām kļuvusi zināma vai ir pieejama sakarā ar dienesta pienākumu pildīšanu (pēc 17.1.panta).
14. Sniedz atļaujas ārvalstu pilsoņiem, pilsoņiem, kam ir vairākas pavalstniecības, un bezpavalstniekiem izņēmuma gadījumos veikt valsts drošības iestāžu eksperta vai konsultanta pienākumus uz darba līguma pamata (pēc 18.2.panta).
15. Apstiprina valsts drošības iestādes personāla skaitlisko sastāvu, struktūru un amatu sarakstu (izstrādā iestādes vadītājs) (pēc 24.1.panta).
16. Nosaka SAB amatpersonu darba samaksu (amalgas, piemaksas, pabalstus) piešķirto valsts budžeta līdzekļu ietvaros pēc biroja direktora priekšlikuma. Pārējo valsts drošības iestāžu amatpersonu darba samaksu nosaka Ministru kabinets (pēc 24.2.panta).
17. Nosaka valsts drošības iestāžu darbības virzienus un uzdevumus, kas ir valsts noslēpums, ja NDP nav izlēmusi citādi (pēc 24.5.panta).
18. Kontrolē valsts drošības iestāžu galveno uzdevumu izpildi (25.1.pants).
19. NDP tiesīga noklausīties valsts drošības iestāžu vadītāju ziņojumus un pārskatus, kā arī iepazīties ar šo iestāžu dienesta dokumentiem un informāciju, izņemot dokumentus par informācijas slepenajiem avotiem (25.3.pants).

20. Saskaņo valsts drošības iestāžu pārbaudes un to apjomus, iepazīstas ar pārbažu rezultātiem (pēc 26.3.panta).